

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΝΑ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Πρόλογος

Κυρίες και κύριοι σύνεδροι

Αισθάνομαι την ανάγκη και συγχρόνως την υποχρέωση να αναφερθώ αρχικά στις ρίζες αυτής της εργασίας, η οποία για εμένα δεν αποτελεί μιαν αποσπασματική έρευνα ή αναφορά, αλλά βίωμα, αναφορά ύπαρξης και διαχρονική υποχρέωση απέναντι στον τόπο που γεννήθηκα, ζω και εργάζομαι.

Πολύ πριν τα προβλήματα περιβάλλοντος προβάλλουν τόσο πιεστικά στον Αττικό χώρο, φωτισμένες προσωπικότητες όπως οι Καμπούρογλου, Δραγάτης, Σαρρής, Χατζόπουλος, Καρβούνης, Κορδέλλας, Παπαγιαννόπουλος, Ενισλείδης, Σιμόπουλος και πολλοί άλλοι μέσα από προσωπική έρευνα και φυσιολατρικά κυρίως σωματεία ανακάλυψαν την άγνωστη Αττική, κατέγραψαν και ανέδειξαν αυτό το χώρο. Κοντά σ' αυτούς, και τους ομίλους, τις λέσχες, τους συνδέσμους, επιστήμονες και Δημόσιες υπηρεσίες, μεταξύ των οποίων εξέχουσα θέση έχει η Αρχαιολογική, στάθηκαν αποφασιστικοί παράγοντες στην προστασία και ανάδειξη αυτού του χώρου.

Επιτρέψτε μου να μην αναφερθώ προσωπικά στους σύγχρονους συνεχιστές αυτής της ιστορίας, πριν η ιστορία αποτίσει τιμή σ' αυτούς. Θέλω να τονίσω όμως, ότι στην εποχή μας άτομα και φορείς που αγωνίζονται για την προστασία του περιβάλλοντος της Αττικής υφίστανται την ασφυκτική πίεση των προβλημάτων, που καθημερινά δημιουργούνται, υποφέρουν και πληγώνονται και σπάνια νιώθουν τη χαρά, που προσφέρει μια καθαρή θάλασσα, ένα δάσος, ένα φτερούγισμα, ένα ιστορικό μνημείο γιατί δίπλα αντιμετωπίζουν την ερημωμέ-

νη πλαγιά, τον ήχο της μπουλντόζας ή τη θέα των απορριμάτων. Γιατί συχνά νιώθουν στο πετσί τους τις κοινωνικές πιέσεις και τον αφορισμό του κοινωνικού χώρου.

Στη πρώτη γραμμή αυτών των φορέων κατά τη γνώμη μου εντάσσονται ορισμένοι δημόσιοι λειτουργοί, ιδιαίτερα της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και (με εξαιρέσεις) του Υπουργείου Γεωργίας. Από την πλευρά των κατοίκων της περιοχής φωτεινή εξαίρεση αποτελούν οι πολιτιστικοί σύλλογοι, οι οποίοι, παρά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, είναι οι μόνοι που από πολύ νωρίς, όχι απλώς εντόπισαν, αλλά κατέγραψαν, ανέδειξαν τέτοια προβλήματα αλλά και τα αίτιά τους. Τα έντυπα αλλά και οι πρωτοβουλίες, όπως τα Συμπόσια που οργάνωσαν —Πρόδρομοι των Επιστημονικών Συναντήσεων της ΝΑ Αττικής— είχαν καθοριστικό ρόλο στην ανάδειξη αυτών των προβλημάτων.

Αντίθετα η Τοπική Αυτοδιοίκηση, όχι βέβαια στο σύνολό της, όχι μόνο δεν στάθηκε στο ύψος της αλλά πολλές φορές με την πρακτική της ήταν μοχλός δημιουργίας προβλημάτων και υποβάθμισης του περιβάλλοντος, της ΝΑ Αττικής.

Οικολογία και μεθοδική

Τα προβλήματα περιβάλλοντος, που αφορούν τόσο το φυσικό όσο και το ανθρωπογενές περιβάλλον, τόσο τον οργανικό όσο και τον ανόργανο κόσμο, τόσο τις ορατές όσο και τις μη ορατές έννοιες, (όπως ποιότητα ζωής, υγεία, αισθητική) αντιμετωπίζονται στα πλαίσια της επιστήμης της Οικολογίας. Οικολογία είναι ο κλάδος της Βιολογίας, που ασχολείται με την μελέτη των σχέσεων των διαφόρων εμβίων όντων με το περιβάλλον καθώς και των αλληλεπιδράσεων, που υπάρχουν μεταξύ τους. Η Οικολογία ενδιαφέρεται για τους όρους και τις συνθήκες, κάτω από τις οποίες ζουν διάφοροι οργανισμοί και ερευνά τους παράγοντες, που επιδρούν στη ζωή τους.

Στην ευρύτητά της η Οικολογία δεν έχει μόνο την επιστημονική, αλλά και την πολιτική της διάσταση, κάτι που και στην χώρα μας τα τελευταία χρόνια γίνεται ορατό.

Η Οικολογία πάνω απ' όλα αποτελεί τρόπο σκέψης - αντίληψης, που διαπερνά το γίγνεσθαι του ατόμου και της κοινωνίας. Θεωρώ α-

παραίτητο να αντιδιαστείλω τον όρο Οικολογία με τον όρο Οικονομία, για να καταδείξω μια άγνωστη ίσως διάσταση:

Οικονομία = νομή του οίκου (εκμετάλλευση)

Οικολογία = λόγος (μελέτη - έρευνα) του οίκου...

...και να παρατηρήσω, ότι οι δείκτες «ανάπτυξης» και τα μέτρα «πολιτισμού» σήμερα είναι οικονομικοί δείκτες, όχι απλά και μόνο επειδή είναι μετρήσιμοι, αλλά επειδή η λογική ανάπτυξης της κοινωνίας είναι λογική κέρδους και εκμετάλλευσης των πόρων.

Παγκόσμια τα προβλήματα περιβάλλοντος - προβλήματα ζωής - προβάλλουν πλέον με τέτοια ένταση και προκαλούν τέτοια αγωνία, ώστε από τη μια να τροφοδοτούν με δυναμικό τα οικολογικά κινήματα, από την άλλη να θέτουν στους κάθε λογής αναπτυξιολόγους και τεχνοκράτες δηλαδή αυτούς που ουσιαστικά κρατούν στα χέρια τους την τύχη της εξέλιξης, διλλήματα του τύπου «Ανάπτυξη ή Ανάπτυξη με προστασία περιβάλλοντος». Διλλήματα που αφορούν όλα τα κατεστημένα πολιτικά συστήματα. Η πολιτική συμπεριφορά και αντιμετώπιση των προβλημάτων περιβάλλοντος οριοθετείται κατά κανόνα σήμερα δυστυχώς ανάμεσα σε τρεις ακραίες εκδοχές.

— Η πρώτη είναι της αποδοχής των οικολογικών προβλημάτων, αλλά της παράλληλης προβολής του ανεφικτού της λύσεώς τους.

— Η δεύτερη, της ειρωνικής αντιμετώπισης, μια που έχουμε να κάνουμε με «ιδιόρυθμους εκφραστές» τους περιέργους οικολόγους. (Το οικολογικό κίνημα περνά τη νηπιακή του ηλικία και μονίμως στέργει σε υπερβολές και λάθη).

— Η τρίτη εκδοχή είναι η λιγώτερο προβληματική, αλλά αυτοπεριορισμένη είναι η εκδοχή της παραδοχής των προβλημάτων και της προσπάθειας αντιμετώπισης αλλά σε στενά εξειδικευμένα πλαίσια κάτω κυρίως από την «τεχνοκρατική χροιά», χωρίς να αμφισβητείται η γενεσιουργός αιτία τους.

Οι διεθνείς διαστάσεις των οικολογικών προβλημάτων, η αταξική συμπεριφορά των περισσότερων επιπτώσεων (π.χ. ατμοσφαιρική, θαλάσσια ρύπανση κ.α.) προκαλούν τριγμούς στα πολιτικά κατεστημένα, ενώ παράλληλα προβάλλει η προσπάθεια ένταξης της οικολογίας ως παραμέτρου μέσα σ' αυτά, κάτι που γενικά είναι σωστό εφ' όσον γίνεται ειλικρινά.

Η προσπάθεια οικολογικοποίησης των πολιτικών χώρων είναι

ελπιδοφόρα με την έννοια, ότι θα αντιστρέψει την οικονομιστική αντίληψη της πολιτικής και θα την οικολογικοποιήσει. Η Οικολογία δεν μπορεί να είναι παρακλάδι του συστήματος ούτε ένα κεφάλαιο της δράσης του συστήματος. Η Οικολογία πρέπει να διαπεράσει την αντίληψη όλων, όπως ακριβώς σήμερα η οικονομία έχει συνολικά γίνει κριτήριο και παράμετρος βασική της εξέλιξης.

Τα παγκόσμια οικολογικά προβλήματα (καταστροφές με ραγδαίους ρυθμούς πανίδας - χλωρίδας, ατμοσφαιρική ρύπανση, ρύπανση ή και μόλυνση εδαφών και νερών, αστυφιλία, υπερπληθυσμός, αισθητική κ.ά.) είναι προβλήματα ζωής. Προβλήματα που, αν δεν λυθούν, θα αμφισβητούν κάθε μέρα και περισσότερο την ύπαρξή μας.

Από αυτήν την άποψη η Οικολογία, η προστασία του περιβάλλοντος, δεν αποτελεί μίαν αμυντική στάση, όπως επιφανειακά φαίνεται. Αποτελεί μια τακτική δυναμική και αναγκαία για την διατήρηση της ζωής στη γη και τη βελτίωση των όρων και των συνθηκών της.

Στις μεθόδους της οικολογίας η ανάλυση, ταξινόμηση και ιεράρχηση των προβλημάτων γίνεται με κεφάλαια και διαχωριστικές γραμμές (π.χ. περιβάλλον φυσικό και ανθρωπογενές), αλλά συγχρόνως τονίζεται: η αλληλουχία, αλληλεξάρτηση όλων των παραμέτρων σ' ένα κύκλο αλληλοτροφοδότησης και οργανικής σχέσης. Κάθε έμβιο ον και φυσικά και ο άνθρωπος δεν αρκεί να προστατεύεται ξεχωριστά, αλλά πρέπει να εξασφαλίζεται η συνολική προστασία οργανικών και μη όντων, μια που ο θάνατος, η εξαφάνιση ενός όντος δημιουργεί διαταραχή καθώς και η εξαφάνιση άλλων όντων, αφού εξασθενεί ή και σπάει την αλυσίδα αλληλοτροφοδότησης. Στην μελέτη της Οικολογίας σημαντικό ρόλο έχουν οι ιστορικές μελέτες, που αποκαλύπτουν σημαντικά χαρακτηριστικά του χώρου και των στοιχείων του και επαγωγικά οδηγούν σε συμπεράσματα για το μέλλον.

Προβλήματα περιβάλλοντος ΝΑ. Αττικής Ιστορικά στοιχεία

Η Αττική είναι μια περιοχή με ξεχωριστή φυσιογνωμία. Εδώ γεννήθηκε ένας λαμπρός πολιτισμός που έδωσε έκφραση σε ιδέες για την ισορροπία, το Μέτρο και το Φώς, κι εδώ η Τέχνη αδελφώθηκε με το φυσικό Περιβάλλον και το Τοπίο.

Η Αττική συνδιάζει στη μικρή της σχετικά έκταση εντυπωσιακές εναλλαγές στα στοιχεία που συνθέτουν το τοπίο και το περιβάλλον της. Είναι όμως παράλληλα κι ένας χώρος με αδιάκοπη ζωή από τα προϊστορικά χρόνια ως σήμερα. Ο άνθρωπος με τη δράση του, έχοντας πολλές φορές λανθασμένα πρότυπα ανάπτυξης, διατάραξε συχνά την ισορροπία των οικοσυστημάτων της επιφέροντας έτσι μια σειρά από μεταβολές. Για τούτο η Αττική αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα ενός «κλασσικού τοπίου» που προσφέρεται για σπουδή και διδασκαλία σε ότι αφορά τη θετική αλλά και την αρνητική επέμβαση του ανθρώπου.

Κύρια χαρακτηριστικά του Αττικού τοπίου είναι η ποικιλότητα, το φως και τα δημιουργήματα του ανθρώπου (πολιτισμός).

Η ανθρώπινη παρουσία και δραστηριότητα σε συνάρτηση με το μοναδικό φυσικό περιβάλλον στις ιστορικές και τις πιο σύγχρονες μέχρι πριν λίγα χρόνια εποχές απέδωσαν μέσα από ένα αξιοθαύμαστο συνδιασμό τον περίφημο Αθηναϊκό πολιτισμό. Η φύση της περιοχής αυτής και το χαρακτηριστικό της κλιματικής ηπιότητας, υπήρξαν μαζί με το μοναδικό σε υπεδάφια ορυκτά και μέταλλα περιβάλλον οι κύριες αιτίες της ανάπτυξης, και ανάδειξης αλλά και των προβλημάτων. Οι αξίες που είχε αναδείξει αυτός ο χώρος ήσαν οι κύριες αιτίες για να αποτελέσει τον κεντρικό χώρο της Ελλάδας στη σύγχρονη εποχή, με την ανάδειξη της Αθήνας σε πρωτεύουσα της χώρας και την σταδιακή συγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων στον Αττικό χώρο.

Σύμφωνα με την μελέτη του Κ. Κασσιού η διαδοχή των φυσικών οικοσυστημάτων της περιοχής Αττικής δεν μπορεί να θεωρηθεί σύμφωνα με τις οικολογικές αρχές, προοδευτική αλλά οπισθοδρομική. Τα είδη βλάστησης που υπήρχαν στην περιοχή έδιναν επαρκή προστασία των εδαφικών πόρων από τις διαβρώσεις και συντηρούσαν την υδατική διαίτα, που συντηρούσε με τη σειρά της ανάλογους βίτοπους με μια πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Οι ιστορικές μαρτυρίες αναφέρουν την παρουσία αγριογούρουνων, ελαφιών, ζαρκαδιών και τριχωτών ζώων στην περιοχή.

Όσο η γεωργία κατακτούσε σημαίνοντα ρόλο στην περιοχή, υποχωρούσε αυτή η οικολογική σύνθεση. Η υποχώρηση αυτή γίνεται πολύ έντονη με την ανακάλυψη των μεταλλευμάτων της Λαυρεωτι-

κής. Από το σημείο αυτό και πέρα έχουμε δραστήρια μείωση των δασών συνέπεια της υλοτομίας για χρήση στα καμίνια τήξης του μεταλλεύματος.

Παράλληλα η κτηνοτροφία με την ένταση της βόσκησης υποβοηθά στην αλλαγή της σύνθεσης του οικοσυστήματος με κύριο χαρακτηριστικό την μετάβαση από τα φυτικά είδη που ήταν απαιτητικά σε νερό σε είδη ξηροφυτικότερα. Καταλήγουμε έτσι στη σημερινή κατάσταση, όπου έχουμε επικράτηση διαπλάσεων σκληροφύλλων, αειφύλλων, μεσογειακών δασών και των ξηροθερμοβίων μεσογειακών κωνοφόρων, κύρια των συστάδων χαλεπίου πεύκης και των χαμηλών φρυγανωτόπων.

Όμως ενώ επιφανειακά και από αυστηρά οικολογική άποψη οι εξελίξεις αυτές θεωρούνται αρνητικές έχουμε από τα ιστορικά χρόνια την ένταση της ανθρώπινης δραστηριότητας στο χώρο της Αττικής με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός μοναδικού πολιτισμού, ο οποίος όχι μόνο δένει με το χώρο, το τοπίο και τις συνιστώσες του αλλά παρά την έντονη παρουσία του, συμπληρώνει, αναδεικνύει το χώρο και, αποτολμούμε να πούμε ότι εξαυλώνει και ιδεοποιεί το χώρο.

Ως και τις αρχές του δευτέρου μισού του 20ου αιώνα, το παγκόσμιο γνωστό Αττικό τοπίο με τα βασικότερα φυσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά του ήταν μια απλή πραγματικότητα. Τις τελευταίες όμως τρεις δεκαετίες, στο χώρο της Αττικής έχουν συντελεστεί ραγδαίες αρνητικές αλλαγές, από τις κατά κανόνα άναρχες οικιστικές δραστηριότητες.

Κύρια αιτία αυτής της εξέλιξης η υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων στην πρωτεύουσα και γύρω από αυτήν.

Χωρίς υπερβολές το Αττικό Τοπίο χάνεται με ραγδαίους ρυθμούς, αφήνοντας στη θέση του ένα χώρο με τριτοκοσμικά χαρακτηριστικά, ενώ κατά κοινή διαπίστωση οι καταστροφές που έχει υποστεί το Αττικό τοπίο τα τελευταία τριάντα χρόνια, είναι απείρως μεγαλύτερες από όσες έχει υποστεί ο χώρος στην μακραίωνη ιστορία του.

Ο χώρος και τα χαρακτηριστικά του

Ο χώρος Μεσογείων και Λαυρεωτικής εκτείνεται Νότια και Ανα-

τολικά της Αθήνας με βασικά όρια τις κορυφογραμμές Υμηττού και Πεντέλης νοητά προεκτεινόμενες ως την τομή τους και την θάλασσα.

Η έκταση του 870 τ.χ., αντιπροσωπεύει το 23% της έκτασης της Περιφέρειας Αττικής.

Διαιρείται διοικητικά σε 6 Δήμους και 18 Κοινότητες με 150.000 κατοίκους που ξεπερνούν το καλοκαίρι τους 350.000 - 400.000 κατοίκους.

Ο πληθυσμός της περιοχής (με 35.000 το 1951, 75.000 το 1971, 120.000 το 1981) ξεπερνά σε ρυθμούς αύξησης τον αντίστοιχο ρυθμό αύξησης της πρωτεύουσας.

Από τις τάσεις διαπιστώνεται, ότι η αύξηση αυτή, που συνεχίζεται έντονα και ανεξέλεγκτα, θεωρεί την ΝΑ. Αττική ως φυσικό υποδοχέα της πληθυσμιακής αύξησης της πρωτεύουσας και υποδοχέα εκτόνωσης του πληθυσμού της πρωτεύουσας.

Η περιοχή εμφανίζει ανάμικτα τα χαρακτηριστικά αστικών και αγροτικών περιοχών.

Χαρακτηριστικό της γεωμορφολογίας της είναι η συνύπαρξη πεδινών και εύφορων τμημάτων γης (Μεσόγεια) και ημιορεινών αγόνων ή δασικών εκτάσεων (Λαυρεωτική). Ένα επί πλέον χαρακτηριστικό είναι ακόμα το μεγάλο μήκος ακτών (150 χιλιόμετρα).

Στις χρήσεις γης αντικατοπτρίζονται στο σύνολό τους σχεδόν τα προβλήματα και οι προοπτικές της περιοχής. Ο χώρος βρίσκεται σε μια διαρκή επιρροή πιέσεων και αλλοίωσης του φυσικού περιβάλλοντος και αστικοποίησης, είτε με την προοπτική της παραθεριστικής αυθαίρετης κατοικίας, είτε με το χαρακτήρα της μεταφοράς οικονομικών δραστηριοτήτων από το κέντρο.

Η έλλειψη εθνικού κτηματολογίου αποτελεί και το βασικό πρόβλημα στο οποίο στηρίζονται οι περισσότερες αυθαιρεσίες. Πιστεύουμε ότι το πανελλήνιο αυτό πρόβλημα, στο χώρο της Αττικής καταδεικνύει τη σοβαρότητά του.

Φυσικό περιβάλλον

Ιστορικά διαπιστώνεται η προοδευτική οπισθοδρόμηση προς φτωχότερα εδάφη και η σταδιακή απόπλυση των εδάφους εξαιτίας της εξαφάνισης της χλωρίδας (πυρκαγιές), των βροχοπτώσεων, της

κλίσης των εδαφών και των ανθρωπογενών επεμβάσεων (αποψιλώσεις).

Αποτελέσματα, η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων, η μεταβολή και η μείωση ποσοτικά και ποιοτικά της πανίδας και της χλωρίδας.

Δασικές εκτάσεις.

Καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της ΝΑ. Αττικής. Τελευταία υπάρχουν έντονες τάσεις καταστροφής τους από πυρκαγιές και καταπατήσεις. Η εσωτερική διάβρωση του κρατικού μηχανισμού και της δασοφυλακής βοήθησε στην ισοπέδωση μεγάλων εκτάσεων.

Τα δάση έχουν μια δραματική μείωση εξαιτίας της ανθρώπινης παρουσίας και δραστηριότητας (οικοπεδοποίηση - γεωργία - πυρκαγιές). Οι καταπατήσεις και οι κατατμήσεις γης με την νομοτελειακή παράδοση της γης σε οικιστικές χρήσεις αλλοιώνουν προοδευτικά το χαρακτήρα του εδάφους.

Το 1985 σε μια από τις μεγαλύτερες πυρκαγιές καταστράφηκε ο Εθνικός Δρυμός Σουνίου ένας από τους 10 Δρυμούς της χώρας. Ο χώρος παρά το ότι δεν παρουσίαζε ιδιαίτερο ενδιαφέρον πανίδας - χλωρίδας, ήταν αξιόλογος σαν δείγμα Μεσογειακής δασικής κάλυψης με ιδιαίτερα αισθητικά στοιχεία γεωμορφολογίας, αλλά κυρίως η σπουδαιότητά του οφειλόταν στα πλούσια αρχαιολογικά στοιχεία του, δείγμα μιας ιδιαίτερης πλευράς (άγνωστης) και μοναδικής της κλασικής εποχής.

Είναι παρήγορο ότι ο Δρυμός αναγεννάται φυσικά χωρίς προστασία, αλλά και με σοβαρές επεμβάσεις (οικοπεδοποιήσεις - αυθαίρετη βόσκηση - επέκταση εγκαταστάσεων ΕΒΟ).

Αγροτική γη.

Η αγροτική γη των Μεσογείων είναι εύφορη και υψηλής αποδοτικότητας.

Οι κύριες καλλιέργειες είναι το Σαββατιανό αμπέλι και η ελιά. Ένα μέρος της γης αυτής σταδιακά μετατρέπεται σε οικιστική. Η οικοπεδοποίηση της γης αποφέρει σημαντικό οικονομικό όφελος και μάλιστα σε σχέση με την απόδοση από γεωργική εκμετάλλευση. Ση-

μαντικό ακόμα χαρακτηριστικό ο μικρός κλήρος, η κατατεμαχισμένη γη. Απουσιάζει τέλος κάθε κίνητρο για διατήρηση της γεωργικής γής.

Η γεωργία παρ' ότι δυναμική υποβαθμίζεται όχι μόνο λόγω της μετατροπής της γης σε οικοπεδική αλλά και της εντατικής σε ορισμένες περιπτώσεις καλλιέργειας (λιπάσματα, φυτοφάρμακα). Η βόσκηση αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα υποβάθμισης του εδάφους αφού εξαναγκάζει τους βοσκούς να εκμεταλλεύονται νέους φυσικούς χώρους εξαιτίας της οικιστικής πίεσης.

Οι φυσιολογικές πτυχώσεις του εδάφους και κυρίως οι χείμαροι συνεχώς μειώνονται εξαιτίας καταπατήσεων οικοπεδοποιήσεων. Θύλακες εδάφους πολύ εύκολα γίνονται εστίες απορριμάτων.

Πριν περάσουμε στο Οικιστικό περιβάλλον είναι ανάγκη να τονίσουμε ότι τα όρια φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος συγχέονται νομικά και ουσιαστικά. Έτσι έχουμε ανάμικτες χρήσεις στον ίδιο χώρο (αστικές όσο και αγροτικές και πολλές φορές και βιομηχανικές).

Οικιστικό περιβάλλον

Κύριοι οικισμοί: Από τον παλαιό αγροτικό οικισμό της αυθόρμητης δόμησης, έχουμε περάσει σ' ένα νέο αστικό τύπο δόμησης με μοναδικό κριτήριο την οικονομική εκμετάλλευση και έλλειψη κάθε αισθητικού στοιχείου εκτός ελάχιστων περιπτώσεων. Ο δεσμευτικός οικοδομικός κανονισμός είναι ξένος προς τη μορφή και τον χαρακτήρα της περιοχής. Στις πόλεις παρατηρείται η επέκταση σε ύψος, υπάρχει αύξηση της κίνησης, ενώ η γειτονιά μετατρέπεται σταδιακά σε χώρο στάθμευσης αυτοκινήτων.

Τα ελάχιστα δείγματα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής μέρα με τη μέρα εξαφανίζονται. Ποτέ δεν έχει προωθηθεί κάποιο ολοκληρωμένο σχέδιο διατήρησης προστασίας των ελαχίστων παραδοσιακών οικιστικών στοιχείων, εκτός αυτών του σχεδίου που αφορούν τα βιομηχανικά πρώτερα μνημεία της Λαυρεωτικής.

Τις τελευταίες δεκαετίες έχουμε μια επιταχυνόμενη αύξηση των οικισμών λόγω εισροής εποίκων με χαμηλής ποιότητας οικισμούς χωρίς τη παράλληλη κατασκευή των έργων υποδομής και την πρό-

βλεψη ελάχιστων προδιαγραφών για κοινόχρηστους χώρους. Κι αυτό παρά το ότι τα περισσότερα πολεοδομικά σχέδια δεν έχουν τελείως καλυφθεί από σπίτια. Δίπλα στις πόλεις, κύρια τους άξονες Σταυρού - Παιανίας και Σταυρού - Ραφήνας έχουμε κατακόρυφη αύξηση της δόμησης ιδιαίτερα για βιοτεχνίες, βιομηχανίες.

Μια ιδιαίτερη κατηγορία οικισμών εκτός σχεδίου πόλης, που υπάρχουν μόνο στα χαρτιά, είναι οικισμοί συνεταιρισμών επαγγελματικών ενώσεων κλπ. Αυτοί ξεκίνησαν σαν επένδυση, ενώ σήμερα υπάρχει ο κίνδυνος, να εμφανιστούν στη Πεντέλη, στο Σούνιο στο κάμπο των Μεσογείων ολόκληρα συγκροτήματα οικισμών.

Παραθεριστικοί οικισμοί: Η ανάπτυξη των παραθεριστικών οικισμών στα Ανατολικά κυρίως παράλια της Αττικής στηρίχθηκε στον ανεξέλεγκτο κατακερματισμό της γης με οικοπεδοποίηση της αγροτικής γης και την αυθαίρετη δόμηση. Χαρακτηριστικά η χαμηλή έως κακή ποιότητα και το μεγάλο κόστος κατασκευής.

Ένα τμήμα - μικρό σχετικά - αυτών των οικισμών προτάθηκε να ενταχθεί στο σχέδιο πόλεως. Η δασική νομοθεσία έχει αναιρέσει για ορισμένες περιπτώσεις μια τέτοια προοπτική. Τα τελευταία χρόνια οι ρυθμοί ανάπτυξης των αυθαιρέτων οικισμών ξεπερνούν κάθε προηγούμενη εποχή.

Παραθαλάσσιες περιοχές: Μοναδική άγονη γη του χώρου, η ακτογραμμή της Α. Αττικής έχει οικιστεί τη τελευταία εικοσαετία. Εδώ παρατηρούνται όλα τα φαινόμενα της άναρχης, απρογραμματίστης, παράνομης και κερδοσκοπικής επέμβασης (κλειστές παραλίες, εξάφάνιση ρεμάτων, τσιμεντοποίηση κλπ.). Η αισθητική του δομημένου χώρου είναι υποβαθμισμένη ειδικά στους χώρους των αυθαιρέτων.

Προστατευόμενοι χώροι

Εδώ υπάγονται:

α. Οι κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι Λαυρεωτικής, Σουνίου, Θορικού, Βραώνας. Οι πιο πάνω χώροι στην περιοχή έχουν μεγάλη αρχαιολογική, ιστορική και επομένως τουριστική αξία.

Οι χώροι αυτοί είναι δεμένοι άμεσα με το περιβάλλον και ένα

σημαντικό μέρος από την αξία τους αντλούν από αυτό.

Αυτός ο συνδυασμός του Αρχαίου με τα φυσικά στοιχεία της περιοχής (ήλιος, θάλασσα), έχουν κάνει παγκόσμια γνωστή τη περιοχή της Αττικής.

β. Εθνικός Δρυμός Σουνίου.

γ. Τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Μεγάλος Πεύκος Καμάριζας - Λεγραινών Σουνίου

Περιοχή Σουνίου

Ραμνούντα με την κοιλάδα Λιμικού περιοχή Βραυρώνος περιοχή Αμφιαρείου.

Λίμνη Βουλιαγμένης.

Τα βουνά Υμηττός, Πεντέλη και η περιοχή Λαυρεωτικής από την Ανάβυσσο ως το κόλπο του Δασκαλιού έως το Σούνιο.

Ειδικά ο Εθνικός Δρυμός Σουνίου ο οποίος καταστράφηκε ολοσχερώς σχεδόν από τη μεγάλη πυρκαγιά του 1985 και σήμερα αναγεννάται φυσικά, προστατεύεται νομοθετικά από το 1974. Έχει πυρήνα εκτάσεως 7.500 στρ. Διαθέτει μεγάλη ποικιλία πετρωμάτων και εκατό περίπου είδη ορυκτών. Η βλάστησή του είναι τυπικά Μεσογειακή. Η πανίδα του είναι και αυτή κοινή. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει το ενδημικό είδος Κενταύρια η Λαυρεωτική και τα λεγόμενα φυτά των μεταλλείων. Το κύριο ενδιαφέρον του Δρυμού είναι ιστορικό γεωλογικό και παλαιοντολογικό.

Νερά

Το ξηρό κλίμα της περιοχής στερεί το χώρο από επιφανειακά νερά. Το χειμώνα όμως και τις αρχές της Άνοιξης οι απότομες ρεματιές διατρέχονται από νερά ενώ την εποχή του καλοκαιριού και όχι πάντα μόνο ο χείμαρρος της Ευαγγελίστριας Κουβαρά έχει νερά και λίγες διάσπαρτες πηγές.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον έχουν τα υπόγεια νερά της περιοχής από τα οποία με πλήθος πηγαδιών και άλλων έργων (υδραγωγία, γεωτρήσεις) η περιοχή εκτός του νοτιότατου τμήματος είχε επάρκεια νερού.

Η κάλυψη των αναγκών των κατοίκων από την ΕΥΔΑΠ έχει μειώσει το ενδιαφέρον για το υδάτινο αυτό δυναμικό, το οποίο μολύνεται από απορροφητικούς βόθρους που επικοινωνούν με παρακείμενα

πηγάδια. Βιομηχανικά και αστικά λύματα χύνονται σε διάφορες περιοχές με αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη επιβάρυνση του υδάτινου αυτού δυναμικού.

Οι θάλασσες

Με εξαίρεση ορισμένες περιοχές (Ραφήνας, Λαυρείου) οι θάλασσες της ΝΑ. Αττικής είναι σε πολύ καλή κατάσταση. Αυτό οφείλεται κύρια στα δυνατά ρεύματα του Ευβοϊκού.

Ωστόσο η βιομηχανική ρύπανση σ' ορισμένες περιπτώσεις έχει δημιουργήσει τοπικά προβλήματα ενώ οι λιμενικές εγκαταστάσεις (οργανωμένα λιμάνια Λαυρείου - Ραφήνας - Πόρτο Ράφτη, και πλειάδα ανοργάνωτων λιμένων μικρών σκαφών) προκαλούν επιβάρυνση του θαλάσσιου χώρου ιδιαίτερα το καλοκαίρι. Τέλος η απόρριψη σε λίγες και μεμονωμένες περιπτώσεις αστικών λυμάτων δημιουργεί μια επί πλέον πρόσθετη επιβάρυνση.

Ατμόσφαιρα

Με εξαίρεση την βεβαρυμένη από βιομηχανική ρύπανση περιοχή του Λαυρείου, και την σκόνη των λατομείων που επηρεάζουν μεγάλη περιοχή η ατμόσφαιρα του χώρου θεωρείται καθαρή.

Κλίμα

Ο χαρακτήρας του κλίματος της ΝΑ. Αττικής είναι Μεσογειακός με έντονο Θερμο - Μεσογειακό χαρακτήρα, 125 - 150 βιολογικά ξηρές ημέρες, με σύνολο βροχοπτώσεων 350.

Η μέση υγρασία είναι υψηλή σχετικά 70% περίπου. Λόγω των ποικίλων αναγλύφων στο χώρο παρατηρούμε τη δημιουργία ειδικών συνθηκών μικροκλίματος.

Η γρήγορη υποχώρηση του φυσικού περιβάλλοντος υπέρ του οικιστικού, και ιδιαίτερα η υποχώρηση της βλάστησης, είναι γενικά παρατηρημένο ότι οδηγεί σε ξηρότερο κλίμα κάτι που πρέπει να αναμένεται στη περιοχή.

Η συνολική δράση του ανέμου και ειδικά η απόσυρση του εδά-

φους εξαιτίας της είναι ένα ακόμα χαρακτηριστικό που συντελεί κυρίως στην υποβάθμιση του εδάφους.

Ειδικά προβλήματα

Εδώ μπορούν να ενταχθούν το Αεροδρόμιο Σπάτων, οι Στρατιωτικές Βάσεις, τα Λιμάνια οι Βιομηχανικές Εγκαταστάσεις, και τα προβλήματα των απορριμάτων - λυμάτων.

Στρατιωτικές βάσεις: Έχει εντοπιστεί ένα πυκνό και επικίνδυνο δίκτυο στρατιωτικών βάσεων στην περιοχή (Νέα Μάκρη, Ελληνικό, Κορωπί, Κερατέα) που καλύπτουν τεράστιους χώρους και περιέχουν και πυρηνικά όπλα.

Υπάρχει η εκτίμηση ότι βασικά μέτρα στα μέχρι τώρα προταθέντα ρυθμιστικά σχέδια, γίνονται με κύριο στόχο την εξυπηρέτηση αυτού του δικτύου.

Αεροδρόμιο: Υπάρχει ακόμη η πρόθεση να εγκατασταθεί στη καρδιά του Μεσογείτικου κάμπου. Ξένο στοιχείο προς το χαρακτήρα και τη μορφή της περιοχής. Η εγκατάστασή του θα σημάνει την αλλοίωση του τοπικού οικολογικού συστήματος και σε τελευταία ανάλυση το τέλος του ίδιου του τρόπου ζωής των ντόπιων, με τη βίαια και απότομη μετεξέλιξή της. Οι εργασίες προχωρούν παρά τις έντονες και γνωστές αντιδράσεις των κατοίκων, πρόσφατα είχαμε και την ανακοίνωση της δημοπράτησης του έργου.

Λατομεία: Έξι λατομεία λειτουργούν χωρίς άδεια στη περιοχή παράνομα. Τα αδρανή, εκτός της Αττικής μεταφέρονται και στις Κυκλάδες όπου όμως η τοπική παραγωγή υπερκαλύπτει τις ανάγκες.

Η ευθύνη των Λατομείων πέρα από τις γνωστές επιβαρύνσεις (αισθητική, σκόνη κλπ.) έχει να κάνει και με την καταστροφή αρχαιολογικών χώρων.

Τα ιδιαίτερα τοπικά συμφέροντα έχουν αποτρέψει την εφαρμογή του νόμου για ίδρυση λατομικής περιοχής και συγκέντρωσή τους όπως έγινε στη Δ. Αττική παρά το ότι υπάρχουν προτάσεις αποδεκτές από τους αντίστοιχους Δήμους.

Λιμάνια: Τα δυο λιμάνια Λαυρείου και Ραφήνας αποτελούν χώρους για τους οποίους ένα πλήθος από μελέτες προσδιορίζει κάθε φορά και διαφορετική χρήση. Λειτουργούν ήδη προβληματικά με ανά-

μικτες λειτουργίες που όμως δημιουργούν σοβαρά προβλήματα με κύρια τα προβλήματα ασφάλειας και όχλησης από την διακίνηση αδρανών υλικών. Ανάλογα προβλήματα υπήρχαν και στον όρμο Πόρτο Ράφτη.

Βιομηχανικές εγκαταστάσεις: Είναι διασπαρμένες στους βασικούς άξονες κυκλοφορίας και το Λαύριο.

Η βιομηχανική ζώνη του Λαυρείου περιλαμβάνει μεγάλες μονάδες οχλούσες (ΔΕΗ, DOW, ΧΥΜΑ, ΕΜΕΛ, ΙΖΟΛΑ κλπ.) οι οποίες επιβαρύνουν σοβαρά το χώρο του Λαυρείου την ατμόσφαιρα και τις θάλασσες. Νεκρές παραλίες υπάρχουν δίπλα στη πόλη ενώ η μόλυνση είναι ένα πρόβλημα ζωής ιδιαίτερα για τα νεαρά άτομα.

Στους μεγάλους άξονες κυκλοφορίας Σταυρού - Λαυρείου, Παιανίας - Μαρκοπούλου, Βάρης - Κορωπίου συγκεντρώνονται ανεξέλεγκτα μεγάλες μονάδες όλων των κατηγοριών από μαρμαράδικα χυτήρια έως πλεκτήρια. Οχλούσες εγκαταστάσεις συνεργεία - επεξεργαστήρια σιδήρου αυτή την εποχή παράνομα εγκαθίστανται και μέσα στις πόλεις.

Τα βιομηχανικά λύματα απορρίπτονται συνήθως ανεξέλεγκτα δημιουργώντας επιβάρυνση στο χώρο και το έδαφος και θύλακες μόλυνσης.

Σοβαρό είναι το πρόβλημα των αστικών απορριμάτων και των αστικών και βιομηχανικών λυμάτων. Υπάρχει ανεξέλεγκτη απόρριψη, κορεσμός των «οργανωμένων χώρων απόρριψης» δυσοίωνες προοπτικές για το μέλλον. Υπάρχει επίσης αδυναμία ελέγχου και συντονισμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για την οργάνωση (κοινοχρήστων) χώρων απόρριψης. Η μέθοδος καύσης και υγειονομικής ταφής χρησιμοποιείται ατελώς και με εμπειρισμό.

Αποτελέσματα όλων αυτών η οπτική ρύπανση, η ρύπανση του εδάφους και σε ορισμένες περιπτώσεις μόλυνση του εδάφους και των νερών.

Ανάλυση, ιεραρχική ταξινόμηση

Στην περιφέρεια Αττικής όταν γίνεται λόγος για έννοιες όπως «Ανάπτυξη», «Περιφερειακή ανάπτυξη», «προστασία περιβάλλοντος» εννοείται βασικά η Αθήνα, θέτοντας σε υποδεέστερη μοίρα την

Περιφέρεια Αττικής. Θυμίζουμε τους όρους «Αθήνα 2000» και «Ρυθμιστικό σχέδιο Αθήνας» που επικράτησαν στους κεντρικούς σχεδιασμούς για την Αττική από τη πολιτεία. Οι όροι αυτοί υποκρύπτουν αλλά και καταδεικνύουν το ρόλο της περιφέρειας ως σφαίρας επιρροής, εκτόνωσης και εξάρτησης από τη πρωτεύουσα.

Τα Μεσόγεια και η Λαυρεωτική αποτελούν χωροταξικά ιστορικά και κοινωνικά ένα ενιαίο χώρο μελέτης διάφορο των υπολοίπων της περιφέρειας Αττικής με ένα σημαντικό για το μέλλον χαρακτηριστικό. Είναι ο χώρος που υποδέχεται τους κατοίκους της περιβαλλοντικά σχεδόν κατεστραμμένης πρωτεύουσας σαν διέξοδος ανάσας και ζωής.

Τα Μεσόγεια και η Λαυρεωτική αποτελούν σε σύγκριση με το Θριάσιο Πεδίο, το Μολυσμένο Σαρωνικό και τη βιομηχανική ζώνη Οινόφυτων το φυσικό πάρκο αναψυχής της Αθήνας.

Ιστορικά και με ιδιαίτερη ένταση στις μέρες μας ο χώρος της ΝΑ. Αττικής αποτελούσε και αποτελεί σφαίρα επιρροής και εξάρτησης της Αθήνας.

Ο πολιτισμός που αναπτύχθηκε στα ιστορικά χρόνια δημιούργησε ως ένα βαθμό θετικές επιπτώσεις σ' αυτόν τον χώρο εξαιτίας αυτής της εξάρτησης.

Μετά όμως την Μικρασιατική καταστροφή η εξάρτηση αυτή αποδίδει ανησυχητικά πλέον τις αρνητικές της επιπτώσεις με την σταδιακή οικιστική εξάπλωση και τον κορεσμό του χώρου του λεκανοπεδίου που ολοκληρώνεται ασφυκτικά μετά τον εμφύλιο πόλεμο και παίρνει εκρηκτικές διαστάσεις τις δεκαετίες 60 - 70 - 80.

Η περιοχή Μεσογείων και Λαυρεωτικής πλέον αποτελεί το χώρο εκτόνωσης της Αθήνας με το χειρότερο και το πιο άναρχο τρόπο, κάτι που με ταχύ ρυθμό γίνεται και σήμερα.

Από αυτή την άποψη η οικιστική επέκταση στον χώρο (άναρχη, απρογραμματίστη) και η μεταφορά δραστηριοτήτων από το κέντρο προς την περιοχή αποτελεί το κυρίαρχο πρόβλημα που δημιουργεί και όλα σχεδόν τα άλλα προβλήματα.

Αποτελέσματα κύρια είναι:

Η σταδιακή μείωση και μαρασμός της γεωργικής γης με αύξηση

της οικιστικής.

Η δραστήρια μείωση της δημόσιας γης εξαιτίας οικιστικών πιέσεων (Οικοπεδοποιήσεις, καταπατήσεις - κατατημήσεις). Η αισθητική υποβάθμιση του τοπίου η αστικοποίηση του χώρου, επικράτηση χαμηλής ποιότητας κτισμάτων και λειτουργιών.

Η δημιουργία ενός κύκλου δραστηριοτήτων και συμφερόντων που ορίζουν τροφοδοτούν ενισχύουν και στηρίζουν αυτού του είδους την ανάπτυξη.

Στο κέντρο αυτού του κύκλου ευρίσκονται μέλη αυτού του κοινωνικού χώρου και πολλές φορές επικεφαλείς εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του που βρίσκονται εκεί ακριβώς επειδή εκφράζουν ένα κακώς εννοούμενο συμφέρον. Από κοντά ορίζουν και κατευθύνουν πρακτικά τις λύσεις ομάδες τεχνικών και νομικών των οποίων η επίφαση του επιστημονικού κύρους κατοχυρώνει και δίνει άλλοθι στην κοινωνία.

Περιφερειακά εξελίσσεται ένα δίκτυο συμφερόντων τεράστιας οικονομικής βάσης που ξεκινά από τους μεσίτες γης, τους εργολάβους οικοδομών τους λατόμους και τα παραεπαγγέλματα της οικοδομής.

Η ευθύνη και η συνενοχή ίσως δημόσιων υπηρεσιών όπως η αστυνομία, τα υποθηκοφυλάκια, η πολεοδομία, τα δασαρχεία και η εφορία φαντάζει κοινός τόπος για το κοινωνικό σύνολο πρέπει όμως να υπάρχει προσεκτική αναφορά και όχι γενικεύσεις σ' αυτό το σημείο.

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό άξιο μελέτης και ανάλυσης είναι η στάση της πολιτείας και των πολιτικών εκφραστών της.

Το κυρίαρχο αυτό πρόβλημα αντιμετωπίζεται με ένοχη σιωπή πιθανά εξαιτίας του πολιτικού κόστους που μπορεί να φέρει μια επέμβαση, που θα στερήσει ατομικά συμφέροντα (αυθαιρετούχων - καταπατητών).

Εδώ όμως δεν έχουμε την ανοχή μόνο σε όσα παράνομα συντελούνται έχουμε κάτι προκλητικότερο.

Την ουσιαστική άμεση υποβοήθηση αυτής της εξέλιξης που γίνεται:

- Με την ανοχή της πρακτικής των δημοσίων υπηρεσιών που έχουν ταχθεί να προσταστεύουν τους πολίτες και τη περιοχή.
- Με τη επιβράβευση των αυθαιρέτων με την ταχύτατη παροχή

παράνομων δικτύων ΕΥΔΑΠ και σπάνια ΔΕΗ και με την συνεχή, απ' ευθείας σχεδόν χρηματοδότηση συλλόγων αυθαιρετούχων για ασφαλτοστρώσεις δρόμων, παιδικές χαρές κλπ. στους αυθαίρετους οικισμούς.

—Με την νομοθετική κατοχύρωση κατά καιρούς της αυθαιρεσίας.

Μια άποψη που φαίνεται πολύ πιθανή πλέον είναι ότι η επιχείρηση αυτή συνειδητά καθοδηγείται από την εκάστοτε πολιτική ηγεσία επειδή δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τις εκρηκτικές τάσεις στο Λεκανοπέδιο, στο οποίο ωστόσο ανθεί η οικοδομική δραστηριότητα.

Ο κύκλος των οικοδομικών δραστηριοτήτων, όπως έχει εξελιχθεί και αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια στον χώρο των Μεσογείων και Λαυρεωτικής αλλά και σε όλη την Αττική, είναι χωρίς αμφιβολία η πηγή των σοβαρών προβλημάτων περιβάλλοντος, των σοβαρών καταστροφών και της αλλοίωσης του Αττικού τοπίου.

Η επιδείνωση αυτών των προβλημάτων και γενικά στο άμεσο μέλλον, όλων αυτών, είναι αναμενόμενη, εάν δεν αλλάξει ριζικά η οικιστική εξάπλωση.

Η υπερσυγκέντρωση πληθυσμών και δραστηριοτήτων στην Αθήνα και τα σοβαρά προβλήματα περιβάλλοντος σ' αυτήν και η οικονομική ανάπτυξη είναι η κύρια αιτία της οικιστικής ανάπτυξης και των προβλημάτων στην Αττική.

Ο κύκλος οικιστικής ανάπτυξης, μελλοντικών δραστηριοτήτων και περιβαλλοντικών προβλημάτων είναι ένας πραγματικός «δαιμονικός κύκλος».

Η μεταφορά δραστηριοτήτων βέβαια δεν είναι μόνο για οικιστική χρήση.

Μεταφορά δραστηριοτήτων προς τη ΝΑ. Αττική έχουμε και στην βιομηχανία και στη βιοτεχνία ενώ το Ρυθμιστικό σχέδιο απαγορεύει αυτή την μετεγκατάσταση εν τούτοις με διάφορες νομικές μεθόδους έχουμε αθρόα εγκατάσταση βιομηχανιών στο χώρο και κυρίως βιοτεχνιών.

Οι βιοτεχνίες μικρές σε όγκο εγκαθίστανται κυρίως παράνομα και κατά δεκάδες.

Οι βιοτεχνίες έλκουν μόνιμους κατοίκους, οι κατοικίες έλκουν βιοτεχνίες - βιομηχανίες και ο δαιμονικός κύκλος ζώνει την περιοχή

μετατρέποντας τη σχεδόν σε μια Αθήνα Β κατηγορίας.

Προτάσεις

Καθοριστικής σημασίας για το περιβάλλον και το μέλλον της περιοχής αποτελεί «το μοντέλο ζωής» που θα προβλεφθεί και κατά πόσο θα ελεγχθούν οι πράγματι εκρηκτικές τάσεις εκτόνωσης της Α-θήνας.

Κεντρικός στόχος με βάση τη προηγούμενη ανάλυση που έγινε για την ανάπτυξη της περιοχής και τη προστασία του περιβάλλοντος στη προοπτική μιας καλύτερης ζωής είναι:

Η ανασυγκρότηση μιας αυτόχθονης μικτής οικονομίας με βάση τη γεωργία, τη μεταποίηση της πρωτογενούς και μη πρωτογενούς παραγωγής και τον Τουρισμό αναψυχής, με σεβασμό διαφύλαξη και αξιοποίηση της πλούσιας παράδοσης του τόπου μας.

Ο χώρος θα πρέπει να θεωρηθεί ήδη κορεσμένος οικιστικά και βιομηχανικά. Από αυτή την άποψη στο μέλλον πρέπει να προβλέπεται αν όχι μείωση, τουλάχιστον σταθεροποίηση του πληθυσμού.

Όσο αφορά τις δραστηριότητες θα πρέπει να ακολουθηθεί μια **αντιαναπτυξιακή πολιτική**. Δηλαδή όχι μόνο να σταματήσουν οι εγκαταστάσεις νέων χώρων εργασίας βιομηχανικών, βιοτεχνικών ή και τουριστικών, αλλά σταδιακά να υπάρξει προοπτική μείωσης όσων υπάρχουν.

Κάτω από αυτή τη βασική θεώρηση είναι ανάγκη:

1. Να αρχίσει το γρηγορότερο η διαδικασία σύνταξης του Εθνικού Κτηματολογίου από την Αττική.
2. Ν ελεγχθεί η παράνομη οικιστική δόμηση στο χώρο της ΝΑ. Αττικής.

Αυτό σημαίνει να ελεγχθούν οι καταπατήσεις, οι κατατμήσεις γης, οι οικοπεδοποιήσεις, οι εκχερσώσεις και οι παράνομες εγκαταστάσεις και χρήσεις.

3. Να μην υπάρξει καμιά άλλη επέκταση ή ένταξη οικισμών. Οι κορεσμένες παραλίες να μην αποτελέσουν στο μέλλον τόπους έλξης νέων κατοικιών και παραθεριστών.

Με αυτή την έννοια, να εγκαταλειφθούν τα σχέδια για μείωση

του ορίου κατάτμησης από τα 20 στο 1 στρέμμα και δικαίωμα δόμησης στο 1 στρέμμα.

Η οικοδομική δραστηριότητα πρέπει να μειωθεί στο ελάχιστο εκτός σχεδίου.

4. Να αποτραπεί η κατασκευή Αεροδρομίου στο Μεσογειτικό κάμπο. Η τυχόν εγκατάστασή του θα αποτελέσει τη χειρότερη επιλογή για τη περιοχή αλλά και την Αθήνα, την οποία θα αποκλείσει ασφυκτικά από τη μοναδική της διέξοδο. Με την ίδια λογική να σταματήσουν τα σχέδια για περιφερειακό χαράκωμα του Υμηττού από Ανατολή για τη δημιουργία δρόμου.

5. Να σταματήσει η ανεξέλεγκτη εγκατάσταση των βιομηχανιών και να περιφρουρηθεί η περιοχή από τη ρύπανση που συνεπάγεται η λειτουργία τους. Να εγκαταλειφθεί κάθε πρόθεση εγκατάστασης νέων βιομηχανικών βιοτεχνικών χώρων (των κατ' ευφημισμό πάρκων). Ειδικότερα αυτό αφορά τις δημόσιες επιχειρήσεις και τις προθέσεις τους για νέες οχλούσες εγκαταστάσεις.

Η εγκατάσταση νέων βιομηχανιών στη περιοχή μας με στόχο τη μεταποίηση της πρωτογενούς περιοχής κατά κανόνα, πρακτικά σημαίνει την μετατροπή των Αγροτικών Συνεταιρισμών σε Αγροτοβιομηχανικούς με κάθετη οργάνωση από τη παραγωγή στο εμπόριο, με αξιοποίηση της αξιόλογης υποδομής όπου ήδη υπάρχει.

6. Να προστατευθούν με κάθε τρόπο οι πλουτοπαραγωγικοί πόροι της περιοχής και να εξασφαλιστεί η ορθολογική τους εκμετάλλευση, γεωργία, δασική γη, ύδατα.

7. Να καταργηθούν οι νέες οδικές αρτηρίες που προτείνονται ιδιαίτερα αυτές που αφορούν τη περιφερειακή Υμηττού και της σήραγγας, και να επανεξεταστεί το κυκλοφοριακό θέμα με βάση τις ανάγκες του τόπου. Προτείνουμε την επαναλειτουργία του Λαυρεωτικού σιδηροδρόμου σαν κάτι που θα δώσει λύση στο κυκλοφοριακό πρόβλημα, αφού υπάρχει και η υποδομή.

8. Να σταματήσει σταδιακά η λειτουργία των έξι παράνομων Λατομείων που είναι διάσπαρτα στην Αν. Αττική και να γίνει συγκέντρωσή τους σε μια Λατομική περιοχή όπως προβλέπεται από το νόμο και όπως έχει εισηγηθεί αρμόδια επιτροπή της Νομαρχίας. Παράλληλα να σταματήσει η «εξαγωγή αδρανών» από την Αττική προς τα νησιά.

Τέλος να επιβληθούν κυρώσεις στις Λατομικές επιχειρήσεις που ανεξέλεγκτα διατηρούν την ταχύτατη παράνομη οικιστική ανάπτυξη με το στόλο των βυτίων σκυροδέματος, και να υποχρεωθούν να αποκαταστήσουν το τοπίο όπως προβλέπει ο νόμος.

9. Να αναδειχθούν οι αρχαιολογικοί χώροι της περιοχής και ιδιαίτερα ο μοναδικός χώρος της Λαυρεωτικής. Είναι δεδομένο ότι παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των αρχαιολόγων της περιοχής πολλά δεν γίνονται, πολλά χάνονται, τόσο από τη νοοτροπία των κατοίκων, όσο και από τη στάση των υπευθύνων της Β' Εφορείας Αρχαιοτήτων.

10. Το πρόβλημα του Εθνικού Δρυμού Σουνίου ο οποίος παρά την καταστροφή του το 1985 σήμερα αναγεννάται, είναι κεφαλαιώδες όχι μόνο για την περιοχή αλλά και για την Αθήνα. Ο τεράστιος χώρος του δίπλα στη θάλασσα που κλείνεται από τις αρχαιότητες του Σουνίου και του Θορικού, αποτελεί ήδη ένα πάρκο αναψυχής και παιδείας. Παιδείας ιστορικής με τα σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα, παιδείας φυσικής με τα οικολογικά στοιχεία που διαθέτει. Η μικρή απόστασή του από την Αθήνα μπορεί να δώσει εύκολα στο νεφρόπληκτο πληθυσμό, γρήγορα ώρες αναψυχής και παιδείας. Ο χώρος που σήμερα αναγεννάται φυσικά δεν προστατεύεται. Υπάρχει ελεύθερη βοσκή αλλά το κυριότερο έντονη παρουσία και δραστηριότητα των ανθρώπων οι οποίοι σε Εθνικό Δρυμό καταφέρνουν και καταπατούν εκτάσεις, οικοπεδοποιούν παράνομα ορισμένες ιδιοκτησίες και κτίζουν παράνομα.

Γενικότερο είναι το πρόβλημα προστασία δημοσίων και ιδιαίτερα δασικών εκτάσεων όπου έχουμε να κάνουμε με μια κυριολεκτικά ανίκανη δασική υπηρεσία η οποία για αντικειμενικούς κυρίως λόγους (έλλειψη προσωπικού πληθώρα διοικητικών υποθέσεων) δεν μπορεί να ελέγξει το χώρο.

11. Η αγροτική γη της περιοχής ιδιαίτερα γόνιμη στο Μεσογειακό κάμπο, συνεχώς μειώνεται και παραδίνεται σε οικιστική χρήση.

Η προστασία της και διατήρησή της είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την περιοχή.

Βλέπουμε αναγκαία όμως την ύπαρξη κινήτρων για τη διατήρησή της.

Βασικότερο κίνητρο πρέπει να είναι ο διαχωρισμός της γεωργικής από την οικοπεδική χρήση και ανάλογη αντιμετώπιση από την

Εφορία. Η φορολογία της αγροτικής γης είναι ιδιαίτερα υψηλή με αποτέλεσμα να οδηγεί στην πώλησή της.

Οι γεωργικές χρήσεις με επιλογή ανάλογα με τις δυνατότητες του χώρου πρέπει να υποστηριχθούν ενώ θα πρέπει να ενταχθεί ως προς αυτές ο νομός στους προβληματικούς.

Να οργανωθεί το απαραίτητο δίκτυο αγροφυλακής που θα ελέγχει τα δάση και τις δημόσιες δημοτικές εκτάσεις.

12. Οι προβλέψεις του Ρυθμιστικού σχεδίου της Αθήνας σε ότι αφορούν τη περιοχή είναι στη φιλοσοφία τους και στη πράξη βασικά σωστές. Για το λόγο αυτό και επειδή ο σχεδιασμός υπάρχει δεν είναι μόνο μάταιο αλλά και λαθεμένο να προτρέχουμε για νέες μελέτες, νέα μοντέλλα ανάπτυξης κ.λπ.

Ζήτημα αιχμής για τη περιοχή αλλά και για το Λεκανοπέδιο είναι να εφαρμοστεί το Ρυθμιστικό σχέδιο της Αθήνας, να ξαναζωντανέψει ο οργανισμός του Ρυθμιστικού στον οποίο έχει επιφυλαχθεί ένας διακοσμητικός ρόλος ανυπαρξίας.

Με τη μέχρι σήμερα πολιτική του ΥΠΕΧΩΔΕ είναι αδιανόητο να αναμένουμε μια τέτοια πορεία.

Αλλά και με τη σημερινή νοοτροπία των κατοίκων της περιοχής και των φορέων τους και τον εύκολο πολιτιστικό λόγο των κομμάτων, που επιμένουν άκριτα και καιροσκοπικά να υπερασπίζονται και τα παράνομα αιτήματα του λαού δεν μπορούμε να ελπίζουμε παρά σε μια γρήγορη καταστροφή της περιοχής αυτής στο πρότυπο της Αθήνας.

Με την υλοποίηση όλων των παραπάνω προϋποθέσεων θα μπορούμε να μιλήσουμε για μια ουσιαστική ανάπτυξη της περιοχής στο πλαίσιο που προτείνουμε. Για τον καλύτερο σχεδιασμό της περιοχής είναι σημαντικό να εντοπίσουμε και ειδικότερα ζητήματα καθοριστικά για τον προγραμματισμό και την ανάπτυξη.

13. Να ελεγχθεί η αλυσίδα των παραλιών και να ελευθερωθούν τα κλεισμένα ακρογιάλια. Απαραίτητη είναι η στοιχειώδης υποδομή ζωής στις παραλίες.

Επίλογος

Πιστεύω ότι κοινωνική συνείδηση στην περιοχή αυτή δεν λείπει. Απαιτείται όμως οι πολίτες - η μοναδική ελπίδα και δύναμη αυτού του τόπου - να γίνουν ενεργοί.

Χρειάζεται ακόμα να βιώσουμε όχι κάποιες νέες αξίες μερικές βασικές αξίες που οι προηγούμενες γενιές μας, τις είχαν τρόπο ζωής.

Δεν γνωρίζω πόσες καταστροφές θα δεχθεί ακόμα η Αττική Γη ώστε οι κάτοικοί της να συνειδητοποιήσουμε ότι τελικά «Η Γη δεν μας ανήκει της ανήκουμε».

ΣΤΑΥΡΟΣ ΙΑΤΡΟΥ

*Summary***ENVIRONMENTAL PROBLEMS IN SOUTHEAST ATTICA**

This paper attempts to give an overview of the environmental problems of Southeast Attica. The inventorying and correlation of these leads us both to the causes of their existence and proposals for confronting them.

Basic conclusions of the study are:

- The problems in the physical and man-made environment of SE Attica are almost invariably due to unlawful land use.
- The negative catalytic effect of Athens on SE Attica, which it uses as a «safety valve» for its expanding population.
- The seriousness of the problems, especially in recent years when their influence on the natural, man - made and cultural environment of Attica may be described as unacceptable.

We consider the basic responses to these problems are to clamp down unlawful land use (division into building plots, trespassing, illegal building etc.), to compile a national land register and, primarily, to contain the population overspill into East Attica.

STAVROS IATROU